

Instytut Badań Literackich PAN

Teksty kultury uczestnictwa

Warszawa, 7-8 listopada 2013

Program konferencji

1	Andrzej Dąbrówka (IBL PAN), Autorstwo uczestniczące — wprowadzenie do konferencji	5
	Teoria (7 XI 9:30-10:45)	5
2	Jerzy Bobryk (IP PAN), Twórczość artystyczna w epoce technologii cyfrowej	5
3	Ewa Szczęsna (UW), Figury digitalne	6
4	Krzysztof Gajewski (IBL PAN), Bunt amatora. Wikipedia jako narzędzie i przedmiot badań literackich	6
	Edytorstwo (7 XI 11:00-12:15, A)	7
5	Wojciech Kruszewski (KUL), Kultura uczestnictwa i deficyt kompetencji. Problem edycji cyfrowej w Polsce	7
6	Aleksandra Wójtowicz (IBL PAN), Narzędzia nowych mediów w warsztacie edytora-filologa	8
7	Michał Noszczyk, Liber-Mundus: projekt tekstu, projekt projektu, problemy z projektami	8

E-dukacja (7 XI 11:00-12:15, B)	9
8 Aleksandra Dziak (KUL), Teksty kultury uczestnictwa w szkole	9
9 Marta Zimniak-Hałaško (UW), Więcej niż medium. Wpływ nowych praktyk komunikacyjnych na kształt dyskursu naukowego	10
10 Ewa Turkowska (NKJO Radom), Liryka sieci i remediacja tekstu lirycznego w kształceniu literackim	11
Genologia (7 XI 12:30-14:15, A)	11
11 Halina Kudlińska (UŁ), Demotywator jako nowy gatunek dyskursu internetowego	11
12 Karina Jarzyńska (UJ), Genologia fanpejdży (rekonesans)	12
13 Magdalena Mikrut-Majeranek (UŚ), Wirtualne nekropolie — cybernetyczne księgi pamięci	12
14 Lidia Rudzińska (SWPS), Web show i telewizja internetowa - wideo online w czasach kultu amatora. Oddolna twórczość w Sieci i jej wpływ na kształtowanie się nowych gatunków programów audiowizualnych.	13
Wspólnoty I (7 XI 12:30-14:15, B)	14
15 Barbara Kulesza-Gulczyńska (UAM), Analitycznie - nowa krytyka, krytykanctwo, rozrywka czy internetowe warsztaty pisarskie?	14
16 Tomasz Umerle (UAM), Współpisanie i uczestnictwo, czyli nie tylko o nowych mediach	15
17 Piotr Sobolczyk (IBL PAN), Recepcja polskiej literatury homotekstualnej pomiędzy gay & lesbian studies a queer studies	16
18 Katarzyna Lisowska (UWr), Kultura uczestnictwa w prozie podejmującej tematykę homoseksualną - analiza wybranych utworów	16
Sesja panelowa “Digital Humanities in Poland: Perspectives and Challenges” (7 XI 15:15-16:45)	17

Genologia II (blogi) (7 XI 17:00-18:45, A)	18
19 Maciej Maryl (IBL PAN), Blogowa powieść w odcinkach – o „pierwodruku” „Cwaniar” Sylwii Chutnik	18
20 Marta Więckiewicz (UWM), Problem negocjowania roli autora i czytelnika na przykładzie blogów	18
21 Aleksandra Żurek (UW), „Jak wam się podoba?”, czyli o kontakcie pomiędzy nadawcą a odbiorcą na blogach prowadzonych przez dziewczęta w wieku gimnazjalnym	19
22 Katarzyna Bisaga (UŚ), Kategoria sylwiczności a portale społecznościowe	20
Wspólnoty II (7 XI, 17:00-18:45, B)	20
23 Michał Koza (UJ), Czy znasz ten mem? Pragmatyka i polityka internetowych mikrowspólnot interpretacyjnych	20
24 Paweł Lewandowski (UWr), Polandball. Dlaczego memy śmieją się z polskiej historii?	21
25 Janusz Bohdziewicz (AP), Film albo o myśleniu w chmurze – drugi link do hermeneutyki powierzchni.	22
26 Rafał Ilnicki (UAM), Nawigacja a interpretacja, czyli problem z hipertekstami kultury	23
Czytelnik (8 XI 9:00-10:15)	23
27 Bogdan Balicki (US), Czytelnik w społeczeństwie medialnym. Rekonesans	23
28 Agnieszka Przybyszewska (UŁ), O niektórych strategiach czytelniczego otwarcia w wybranych przykładach literatury nowomediowej (rekonesans)	24
29 Antoni Michnik (MISH UW), Interaktywne teledyski - między videoklipelem oraz aplikacją	25

Transmedialność (8 XI 10:30-11:45)	26
30 Dominik Antonik (UJ), Pisanie Szymborskiej. O wspólnym budowaniu literackiego świata	26
31 Urszula Pawlicka (UWM), Kody dostępu do galaktyki Internetu - wokół prozy konwergencyjnej "Big Dick. Fikcja dokumentalna" Wojciecha Bruszewskiego	27
32 Łukasz Mirocha (UW), Wpływ komputacyjnego charakteru cyfrowych treści wizualnych oraz ekosystemów oprogramowania kreatywnego na estetykę i funkcjonowanie mediów w kulturze	27
Fan Fiction (8 XI 12:00-13:45)	28
33 Ewa Nowel (UAM), Badanie fan fiction – o ustalaniu interesów i kompromitacji profesjonalizmu	28
34 Agnieszka Oberc (UWr), Od gliniarza do księcia z bajki. Dziwne losy bohatera fan fiction.	28
35 Aleksandra Szymił (UAM), Slash jako forma pisarstwa i czytelnictwa kobiecego	29
36 Anna Perzyńska (IPS), Literackie zabawy w środowiskach fanowskich. Studium przypadku	30
Wspólnoty III (8 XI 14:45-16:00)	31
37 Radosław Bomba (UMCS), Piotr Siuda (UKW), Działania prosumpcyjne fanów gry komputerowej Wiedźmin w perspektywie netnografii. Na marginesie projektu „Prosumpcjonizm pop-przemysłów”	31
38 Maciej Gajewski (Podkarpacki Urząd Wojewódzki), Haker i haking w świetle tekstów kultury hakerskiej	31
39 Bernadetta Darska (UWM), Zwyczaje blogerów książkowych jako aktywność podtrzymująca ideę wspólnotowości i współuczestnictwa w kulturze.	32

Dystrybucja (8 XI, 16:15-17:30)	33
40 Michał Olewnik (UW), Self-publishing a jakość tekstów	33
41 Katarzyna Trzeciak (UJ), Ewa Wojciechowska (UJ), Czy najbardziej radykalna z cen jest prawdziwie radykalna? O darmowej dystrybucji e-booków na przykładzie wydawnictwa "Pies Łańcuchowy"	33
42 Miłosz Stelmach (UJ), Wszyscy jesteśmy producentami. Crowdfunding, crowdsourcing i kino niezależne	34
1 Andrzej Dąbrówka (IBL PAN), Autorstwo uczestniczące — wprowadzenie do konferencji	

Skrótowo przypomnę kilka ujęć teoretycznych przydatnych w badaniu i rozumieniu zagadnień kultury uczestnictwa.

1. Historia partycypacji kulturowej jako postęp autoryzacji
2. Cybernetyka i retoryka procesu twórczego w wymiarze materialno-semiotycznym
3. Formaty piśmienności i technologie kompetencji w kulturze uczestnictwa
4. Interfejsy partycypacji, role autorskie i partytury autorstwa w kulturze cyfrowej
5. Generatywna estetyka tekstu kulturowego jako emergencji, nie artefaktu.

Skupię się na kwestii autorstwa. Zapowiem niektóre panele i referaty, które obiecują plon teoretyczny.

Teoria (7 XI 9:30-10:45)

2 Jerzy Bobryk (IP PAN), Twórczość artystyczna w epoce technologii cyfrowej

Współczesna, rozwijana w ramach kognitywistyki (cognitive science), koncepcja „poszerzonego umysłu” (jednym z jej autorów jest Andy Clark), oraz znacznie starsza koncepcja artefaktów Kazimierza Twardowskiego są teoriami które łącznie:

[1] Nadają się do opisu relacji pomiędzy wytworami świata sztuki a indywidualnymi umysłami.

[2] Mogą być podstawą teoretycznego opisu procesów twórczych.

[3] Jednakowo podkreślają wagę ekspresji (artystycznej, naukowej, i każdej innej) tak w rozwoju intelektualnym jednostek, jak i ich świadomej artystycznej samorealizacji.

Proponowany referat jest próbą przedstawienia syntezy wspomnianych wyżej teorii poszerzonego umysłu i teorii artefaktów. Autor referatu zamierza też przedstawić oparte

przede wszystkim na tej syntezie własne poglądy na temat:

[4] istoty procesów twórczych.

[5] wpływu technologii cyfrowej na świadomość i kreatywność jednostek używających tej technologii.

3 Ewa Szczęsna (UW), Figury digitalne

Celem wystąpienia jest ukazanie przemodelowania, jakie dokonuje się w sferze poetyki tekstu artystycznego w przestrzeni mediów cyfrowych. Odmienność technologicznych warunków funkcjonowania tekstu kultury w środowisku digitalnym w stosunku do mediów tradycyjnych skutkuje modyfikacjami w sferze jego struktury a w konsekwencji wymusza zmianę sposobu istnienia narzędzi poetyki. Analizie poddana zostanie w szczególności nowa organizacja figur w tekście digitalnym - przesunięcia i reinterpretacje, jakie dokonują się w sposobie istnienia figur zwłaszcza w kontekście kinetycznej, transsemiotycznej i interaktywnej natury przekazu cyfrowego. Poddane modyfikacjom figury w przestrzeni digitalnej odzwierciedlają procesy reinterpretacji struktur tekstowych dokonujące się w środowisku cyfrowym, zacierania granic między elementami przekazu pełniącymi funkcję narzędzi tekstowych a elementami tradycyjnie semantycznymi.

Przedmiotem analizy będą również sposoby angażowania figur digitalnych w kreowanie znaczeń tekstowych a także stylistyczne modelowanie świata tekstu. Przemodelowanie zastanych struktur tekstowych wiąże się z reinterpretacją relacji między światem przedstawionym w utworze artystycznym a teksturą. Nowe relacje, w jakie wchodzi obie te sfery tekstu, skutkują wykrystalizowaniem nowych rozwiązań artystycznych – tu zwłaszcza dodatkową semantyzacją tekstury i jej fabularyzacją, grą jaka toczy się między poziomami dyskursywnymi tekstu, ale także przenoszeniem działań metatekstowych i poetyckich już na poziom tkanki semiotycznej tekstu.

Z badań struktury przekazu digitalnego wynika, iż czynnik technologiczny medium tekstu w istotny sposób zmienia semiotyczny i komunikacyjny aspekt tekstu kultury, a za ich pośrednictwem kształtuje jego poetykę. Jako taki jest ważnym (a przynajmniej nie mniej ważnym niż aspekt dyskursywny czy ideowy) czynnikiem inicjowania ewolucji struktur tekstowych w przestrzeni sztuki.

4 Krzysztof Gajewski (IBL PAN), Bunt amatora. Wikipedia jako narzędzie i przedmiot badań literackich

Wraz z pojawianiem się nowych mediów rozszerza się obszar badawczy literaturoznawstwa. Wynika to z jednej strony z braku stosownych nauk, które mogłyby zająć się rodzącymi się nieznanymi dotychczas elektronicznymi formami tekstualnymi, z drugiej zaś strony — z użyteczności narzędzi wypracowanych przez tradycyjne literaturoznawstwo w pojęciowym ujmowaniu owych form. Jedynym z owych tekstualnych fenomenów jest Wikipedia,

elektroniczna publikacja oparta na modelu otwartego autorstwa społecznościowego. Idąc za kluczowymi dla teorii tekstu kultury elektronicznej ustaleniami George'a Landowa można dostrzec w Wikipedii realizację struktury pozbawionej centrum, spontanicznie rozrastającej się na wzór kłacza wedle prawideł intertekstualnej mechaniki. Specyficzna dla wikitekstu dynamika autorstwa prowadzi do powstania komunikatów, których hermeneutyczna analiza wymaga niekiedy daleko idącej ostrożności, niezbędnej do uniknięcia licznych pułapek, jakie czyhają na czytelnika nieobeznanego z nową formą. Wysiłki lekturowe niewątpliwie się opłacają, gdyż tego rodzaju narzędzie społecznościowego agregowania wiedzy powoli okazuje się skuteczniejsze niż tradycyjny, XVIII-wieczny model encyklopedii, stosowany bez wielkich zmian do wczoraj. Z drugiej strony, traktowana jako uniwersum nowych zjawisk tekstualnych Wikipedia dostarcza materiałów, które na drodze odpowiedniej analizy badawczej mogłyby pozwolić na lepsze zrozumienie funkcjonowania mowy w uniwersum elektronicznych środków przekazu.

Edytorstwo (7 XI 11:00-12:15, A)

5 Wojciech Kruszewski (KUL), **Kultura uczestnictwa i deficyt kompetencji. Problem edycji cyfrowej w Polsce**

Łatwa dostępność źródeł, powiązane z nimi narzędzia służące efektywnej lekturze, możliwość wymiany opinii i zasięgnięcia konsultacji w interesującej czytelnika sprawie – to przykładowe korzyści, jakie odbiorca literatury wynosi z upowszechnienia i rozwoju nowych technologii informacyjnych. Przedstawiając wybrane, reprezentatywne (w mojej opinii) problemy związane z edycją dzieł literackich, chciałbym zwrócić uwagę na zagrożenia, które czyhają na niekompetentnego użytkownika świata e-tekstów. Przy czym nie chodzi mi o brak kompetencji z zakresu obsługi sprzętu i oprogramowania służących do wejścia w to wirtualne uniwersum. Zależy mi na wykazaniu, jak rodzi się na naszych oczach fundamentalny błąd, w którym narzędzia zastępują edytora. W Polsce mamy już coś, co można by nazwać internetowym repozytorium dla tekstów literackich. Ciągłe nie ma jeszcze edycji z prawdziwego zdarzenia. Powody nie są natury technicznej. Powodem jest błędna koncepcja elektronicznego opracowywania tekstów literackich do edycji w sieci. Korzeniem tego błędu: zapomnienie o edytorskim charakterze takich przedsięwzięć, sprowadzenie ich do rangi wyłącznie technicznego problemu. W referacie chciałbym zająć się zagadnieniami: co jest przedmiotem edycji elektronicznej w sieci (tekst dzieła czy coś innego?), jaki charakter mają te edycje, jakie procedury badawcze zostały zastosowane do przygotowania tych tekstów dla odbiorców (tu m.in. problem transkrypcji). Zjawiska te chciałbym zaprezentować na tle rozwiązań proponowanych w krajach, które mogą się pochwalić znaczącymi osiągnięciami na niwie edycji elektronicznej.

6 Aleksandra Wójtowicz (IBL PAN), Narzędzia nowych mediów w warsztacie edytora-filologa

Wraz z rozwojem kultury internetu zmienia się relacja nadawczo-odbiorcza, w której przodująca rola nadawcy zostaje zastąpiona sytuacją współuczestnictwa. Jednak również w kontakcie z tekstem udostępnionym w tradycyjnej formie, nowa filologia stawia czytelnika przed koniecznością podjęcia większej aktywności w procesie odbioru. Odczytanie kontekstów historyczno-kulturowych, uobecniających się w kolejnych wydaniach, i analiza zmian tekstologicznych poszerza możliwości interpretacyjne. Zamieszczenie tekstu w internecie daje nie tylko możliwości wykorzystania narzędzi nowych mediów do tworzenia rozbudowanego aparatu krytycznego, ale poszerza również grupę potencjalnych odbiorców oraz uruchamia nowy rodzaj aktywności czytelniczej. W referacie wskażę cechy tej aktywności, akcentując rolę tradycyjnej tekstologii w procesie tworzenia edycji elektronicznych.

7 Michał Noszczyk, Liber-Mundus: projekt tekstu, projekt projektu, problemy z projektami

Liber-Mundus (alternatywnie: Książko-światek) to tytuł projektu dydaktyczno-badawczego, którym od kilku lat próbuję zainteresować instytucje akademickie. Chodzi w nim o kolektywne (z udziałem grupy studentów; prowadzący spełniałby jedynie rolę "modratora") przygotowanie niedużego tekstu, który miałby jedną wersję "obligatoryjną" i bardzo szybko bardzo wiele wersji "fakultatywnych". Projekt zaowocowałby dwiema postaciami - tradycyjną i elektroniczną - zbiorowo przygotowanego tekstu; uczestnicy musieliby opowiadać, przynajmniej podstawowe, zasady tradycyjnego i elektronicznego przygotowania publikacji do druku. Oczywiście, jest zagadką (i poznawczym wyzwaniem), co wyłoni się z tak zaprojektowanego tekstu:

- literacki banał i tandeta czy frapująca intelektualna i atystyczna przygoda?
- czy będziemy mieli do czynienia z eksplozjami (i implozjami) niespodziewanych sensów, czy też - ze strony na stronę - będziemy pogrążali się coraz bardziej w nużącym nonsensie i absurdzie?
- czy „gęstość” (semantyczna; interpretacyjna) takiej prozy będzie WIEKSZA? czy MNIEJSZA? niż tradycyjnych tekstów o wysokim stopniu wieloznaczności?
- czy będziemy uczestniczyli w fascynującym (może i poznawczo płodnym) literacko-dydaktycznym eksperymencie czy w zbiorowej literackiej psychodramie?

W swoim wystąpieniu chciałbym przedstawić schemat tak zaplanowanego tekstu oraz, krótko, rozważyć dydaktyczne i poznawcze pożytki wynikające z jego przygotowania.

Tak pomyślany projekt:

- zachęca do rozważań (teoretycznych) i przymusza do dokonania (praktycznych) rozstrzygnięć w obszarze takich opozycji jak:
 - konieczność / przypadek

- zdeterminowane / niezeterminowane
 - indywidualne / zbiorowe, grupowe, zespołowe
 - zaplanowane / spontaniczne
 - „techniczne” / „artystyczne”
 - „samosterowne” / „sterowalne”
 - „ustrukturyzowane” / „amorficzne”.
- daje okazję do przypomnienia i rozważenia różnych historycznych eksperymentów i (często chybionych) programów literackich
- otwiera się na co najmniej kilka horyzontów: edytorski, teoretyczno-literacki, antropologiczny, metanaukowy, filozoficzny.

Projekt ma, oczywiście, wielorakie inspiracje (literackie; teoretyczne), ale chyba żadnych precedensów (ponoć Robert Coover w latach 70.? 80.? na Brown Univeristy prowadził podobnie pomyślane zajęcia ze studentami, ale żadnych udokumentowanych śladów tych zajęć czy ich literackiej albo naukowej recepcji nie udało mi się znaleźć).

E-dukacja (7 XI 11:00-12:15, B)

8 Aleksandra Dziak (KUL), Teksty kultury uczestnictwa w szkole

Celem niniejszego referatu jest analiza terminu „teksty kultury” w odniesieniu do podstawy programowej kształcenia ogólnego do języka polskiego (na II, III i IV etapie kształcenia), która funkcjonuje w polskiej szkole od 2008 r. Definicja powyższego pojęcia, które rozumiane jest tu jako „świadomy wytwór umysłowości człowieka, stanowiący całość, uporządkowany według określonych reguł; to np. utwór literacki, publicystyczny, medialny, dzieło sztuki malarskiej, spektakl teatralny, film, a także wszelkie działanie artystyczne, realizujące jakiś utrwalaony wzorzec kulturowy” (1) wskaże kierunek dalszych kroków badawczych. Będą one związane z krytycznym przeglądam pozycji umieszczonych na tzw. listach lektur.

Autorka podejmie próbę wyszukania wśród tekstów zaproponowanych przez twórców jednego z najważniejszych dokumentów oświatowych takich pozycji, które reprezentują kręgi kultury uczestnictwa. Natomiast zapisy zawierające najwyższy stopień ogólności zostaną wykorzystane do utworzenia listy konkretnych propozycji (i rozwiązań dydaktycznych) będących wytworem tegoż rodzaju kulturowej aktywności. W realizacji tego zamierzenia Autorka posłuży się następującym podziałem (być może zostanie on jeszcze rozbudowany):

- teksty literackie:
 - wybrane zjawiska prozy hipertekstowej (powieść hipertekstowa, hipertekstowa proza poetycka, e-opowiadanie, blog, na pograniczu literackiego performace'u),

- poezji elektronicznej (poezja cybernetyczna, poezja kodu, poezja hipertekstowa, poezja kinetyczna, multipoezja, wideo-poezja),
- dramatu (cyberdramat: gry komputerowe, dramat interaktywny, telewizja interaktywna; e-teatr, hipertekst i tekst teatralny),
- teksty pozaliterackie:
 - net art (2)

W ostatniej części referatu Autorka podejmie próbę odpowiedzi na pytanie, jakie korzyści natury edukacyjnej może przynieść włączenie tekstów kultury uczestnictwa do tzw. listy lektur. Wśród argumentów zostanie uwzględniony fakt, że uczniowie, którzy funkcjonują na co dzień w kulturze uczestnictwa zaczną dostrzegać, że ta wirtualna przestrzeń to nie tylko Facebook, Twitter, ale także literatura i sztuka (traktowana tak samo poważnie jak ta tradycyjna i tak samo ważna dla rozwoju współczesnej kultury). Oprócz tego dzięki takiemu działaniu można wykształcić przekonanie, że szkoła to nie jest archaiczne miejsce włączania „dawnej” wiedzy, ale miejsce, w którym kształci się świadomego odbiorcę, ale i uczestnika kultury.

1. S. J. Żurek, *Koncepcja podstawy programowej z języka polskiego*, [w:] *Podstawa programowa z komentarzami. Tom 2., Język polski w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum*, [online:] , s. 56.

2. Zob. A. Dziak, *Edukacja polonistyczna w dobie dygitalizacji*, Lublin 2012.

9 Marta Zimniak-Hałaćko (UW), Więcej niż medium. Wpływ nowych praktyk komunikacyjnych na kształt dyskursu naukowego

W referacie niniejszym chciałabym poddać analizie formy, jakie przybiera dzisiejsza komunikacja naukowa w polskiej humanistyce. Szczególnie interesować mnie będzie zmieniający się kształt samego tekstu naukowego i czynniki na jego przemiany wpływające. Tezą moją jest, że na zmiany te wpływają nie tylko pojawiające się nowe możliwości komunikacyjne i upowszechniające się praktyki i style komunikowania, ale przede wszystkim imperatywy komunikacyjne i generowane przez nie systemy kontroli. Imperatywy te (takie jak wymogi związane z „jakością”, „otwartością” i kompetencjami narzędziowymi) wytwarzane są odgórnie (przez instytucje zarządzające zmianą w nauce) i wzmacniane oddolnie (poprzez aktywistów takich jak naukowci blogerzy i działacze ruchów społecznych). Chciałabym poddać refleksji sposoby wytwarzania owych imperatywów, ich formy, źródła oraz wpływ na modele i media komunikacji naukowej.

10 Ewa Turkowska (NKJO Radom), Liryka sieci i remediacja tekstu lirycznego w kształceniu literackim

Referat poświęcony jest roli tekstów kultury uczestnictwa w kształceniu literackim. Web 2.0 stwarza nowe możliwości partycypacji w kulturze literackiej w ramach procesu dydaktycznego. Kształcenie literackie jest ważnym czynnikiem kształtowania 'zmedializowanej' kompetencji literackiej obecnych i przyszłych pokoleń odbiorców. Stąd istotne jest, aby tworzyć okazje do twórczej reinterpretacji, remedializacji i własnej twórczości literackiej uczniów i studentów. Referat prezentuje wybrane gatunki liryki sieci: lirykę z elementami wizualizacji na blogu, lirykę na twitterze, lirykę animacyjną, hiperlirykę, poetyckie wideoklipy, animacyjną poezję konkretną młodych autorów. Przy tej okazji rozważa się, na ile multimedia zmieniły (poszerzyły, uzupełniły) odbiór i tkankę tradycyjnego tekstu lirycznego. Punktem wyjścia do analizy są gatunki występujące w Internecie niemieckojęzycznym, dla których przedstawione są polskie analogie. Następnie przedstawione zostaną przykłady własnej twórczości studentów: remediacji tekstów lirycznych (animacje, wideoklipy poetyckie), lirykę na blogu literackim, 'hiperlirykę' i in. Referat oparty jest na własnych doświadczeniach dydaktycznych w kształceniu literackim przyszłych nauczycieli.

Genologia (7 XI 12:30-14:15, A)

11 Halina Kudlińska (UŁ), Demotywator jako nowy gatunek dyskursu internetowego

Celem wystąpienia jest przedstawienie fenomenu nowego hybrydalnego (polikodowego) gatunku dyskursu elektronicznego zwanego demotywatorem, który stanowi ciekawy przykład tekstu kultury uczestnictwa. Do celów analizy wykorzystalam głównie rosyjskojęzyczny materiał egzemplifikacyjny pochodzący z Runetu, tj. rosyjskiego segmentu internetu, gdyż właśnie tam omawiana praktyka tekstualna uzyskała niezwykłą wyrazistość gatunkową. Ponadto (w znacznie mniejszym zakresie) uwzględnione zostały teksty polskich demotywatorów.

Przeprowadzona analiza pokazuje, iż demotywator stanowi w pełni ukształtowaną konwencję gatunkową, która realizuje dynamiczny model współlistnienia deskrypcji werbalnej i wizualnej polegający na komplementarności, kondensacji i kompresji procesów informacyjnych. Oznacza to, iż oba kanały komunikacyjne (werbalny i ikoniczny) budują skomplikowaną siatkę relacji: współustanawiają znaczenia i wspólnie tworzą scaloną, zintegrowaną wypowiedź. W związku z tym, że elementy słowne i ikoniczne współdziałają ze sobą w rozmaity sposób, rozpoczyna się różnorodna gra obrazu i warstwy werbalnej. Kategoria gry stosowana powszechnie w omawianych tekstach powoduje, że w procesie ich dekodowania odbiorca musi łączyć dwa rodzaje aktywności: myślenie wizualne i umiejętność interpretacji

tekstu werbalnego. Mimo swej miniaturowej, kompaktowej formy teksty demotyatorów tworzą spójną i wieloaspektową słowno-plastyczną jednostkę ekspresji. Dzięki procedurom retorycznym, obejmującym szeroko rozumiane operacje na formie, znaczeniu i użyciu elementów tekstu, odbywa się scalanie w tekście znaków obu kodów na płaszczyźnie technicznej i antropologicznej (semiotycznej). Analiza i interpretacja (dekodowanie, odczytanie) takiego przekazu wymaga od odbiorców twórczej, aktywnej postawy i służy bezpośrednio kształtowaniu najszerszej pojmowanej kompetencji komunikacyjnej, gdyż bazuje na zaangażowanym uczestnictwie oraz wymusza umiejętne posługiwanie się wyuczonymi kodami znaków językowych i kulturowych. Niebagatelne znaczenie ma również fakt, iż analizowany gatunek tekstu pełni z reguły funkcję ludyczną i fascynacyjną.

12 Karina Jarzyńska (UJ), Genologia fanpejdży (rekonesans)

Fanpage to pojęcie stworzone przez marketingowców zatrudnianych przez portal społecznościowy Facebook na określenie typu profilu nie prowadzonego przez osobę prywatną. Oprócz budowania sieci znajomych i autoprezentacji poprzez zamieszczania treści na własnym profilu, podstawową aktywnością użytkowników tego portalu jest „lubienie” czy „bycie fanem” rozmaitych produktów, instytucji czy osób publicznych. Interesuje mnie zjawisko wykorzystywania tej opcji tekstualnej stworzonej przez administratorów portalu w sposób różny, nieraz wręcz przeciwny względem ich zamierzeń.

Celem referatu będzie zwrócenie uwagi na różnorodność tych tekstów i próba ich typologizacji dzięki wykorzystaniu narzędzi wypracowanych przez teorię literatury. Wymaga to zadania szeregu pytań: jakie sygnały gatunkowe stanowią element komunikacji między twórcami „fanpejdży” a jego odbiorcami pozwalający tym drugim dokonać wyboru czy chcą subskrybować dany profil i uczynić z niego element swojej medialnej tożsamości? Jakie strategie nadawania i odbioru są możliwe w obrębie tego wzorca? Jakie są podobieństwa i różnice między fanpejdżami a blogami i innymi typami cybertekstów? Jak mogłoby wyglądać drzewo genologiczne tego typu tekstów - podział na rodzaje, gatunki i pomniejsze odmiany tekstualne? Jakie kryteria mają tu kluczowe znaczenie? Zastanowię się także nad słownikiem adekwatnym do ich opisu. Czy jako ich badacze powinniśmy wypracować osobny zestaw pojęć czy posługiwać się już funkcjonującym, w znacznej mierze zapożyczonym od twórców portalu (inne propozycje, z którymi się spotkałam, to „witryna Facebooka” czy „profil fanowski”)?

13 Magdalena Mikrut-Majeranek (UŚ), Wirtualne nekropole — cybernetyczne księgi pamięci

Globalna sieć umożliwia kontakty w czasie rzeczywistym ludziom, którzy za pomocą cyfrowych avatarów partycypują w życiu wirtualnych wspólnot. Społeczności te tworzone są spontanicznie, a przynależność do nich jest dobrowolna. Internauci starają się odwzorować

w sieci wszystkie elementy świata realnego, dodając im pozory omnipotencji. Jednym z rodzajów portali społecznościowych, stanowiących zarazem internetowe miejsce pamięci są e-cmentarze będące wirtualnymi nekropoliami.

E-cmentarze stanowią próbę wirtualnego oswojenia śmierci oraz są alternatywnym sposobem przeżywania żałoby, a także miejscem kultu pamięci po zmarłych i nową formę obrzędu. Internauta, czyli cybernetyczny nomada, digital human, wędrujący krętymi ścieżkami wirtualnej sieci tworzy e-pomniki, wnoszone dla osób zmarłych, artystów, zespołów muzycznych, zwierząt, nałogów, uczuć, emocji, zaginionych artefaktów czy wymaganych przyjaciół z dzieciństwa. Cyfrowe nagrobki stanowią nie tylko substytut realnych grobów. Zawieszane w sieci informacje pozwalają na przypominanie sobie faktów związanych ze zmarłym, które często zostają wypierane przez psychikę krewnych zmarłego.

Autorka dokona analizy komunikatów umieszczanych na wybranych cybernagrobkach. Opisane zostaną nowe gatunki powstające w Internecie, konstytuujące się w trakcie interakcji użytkowników portali społecznościowych, a także język i sposoby narracji używanej przez członków wirtualnych wspólnot skupionych wokół e-cmentarzy. Wirtualne nekropolie umożliwiają postawienie grobu uniwersalnego, bądź też nagrobka typu VIP, spersonalizowanego i zaprojektowanego zgodnie z wytycznymi użytkownika portalu. Teksty, umieszczane na tego typu e-pomnikach bywają uzupełniane zdjęciami, krótkimi filmami, a także nagraniami głosowymi. Poza sentencjami umieszczanymi na nagrobkach, członkowie wirtualnych wspólnot mogą skorzystać także z możliwości wpisu do księgi kondolencyjnej czy księgi pamięci, co też zostanie zanalizowane i omówione przez autorkę. Podsumowując, e-cmentarze stanowią bogaty materiał badawczy do analizy zachowań komunikacyjnych współczesnego społeczeństwa.

14 Lidia Rudzińska (SWPS), Web show i telewizja internetowa - video online w czasach kultu amatora. Oddolna twórczość w Sieci i jej wpływ na kształtowanie się nowych gatunków programów audiowizualnych.

Tematem mojego planowanego wystąpienia jest amatorska twórczość w Sieci, ukazana na przykładzie telewizji internetowej oraz autorskich programów w serwisach typu YouTube (web show). Podejmę próbę stworzenia nowej definicji amatora w usieciowionych mediach cyfrowych (przy zanikaniu prostej opozycji amator-profesjonalista).

Obszarem moich zainteresowań są polskie amatorskie telewizje internetowe (usytuowane na tle telewizji amerykańskich) oraz programy tematyczne na polskim YouTube: „web show” (również zestawione z zachodnimi pierwowzorami). Prześlę również zmiany w sposobie definiowania słowa „amator” (w ujęciu historycznym oraz współczesnym), stanowić to będzie punkt wyjścia do rozważań na temat upadku roli eksperta w Sieci oraz wyraźnie zmniejszającego się znaczenia autorytetu – pojawiają się tu również kategorie władzy nad

informacją oraz pojęcia wiedzy zbiorowej, która w hierarchii wartości użytkowników Sieci sytuuje się ponad wiedzą ekspercką.

W wystąpieniu poruszę temat pojawienia się nowego medium internetowego, jakim jest „web show” transmitowany na serwisach typu YouTube. Jest to nowy i dynamicznie rozwijający się typ programu audiowizualnego, który zyskuje coraz większą popularność wśród użytkowników Sieci. Programy, których docelowym medium jest Internet (serwisy oferujące udostępnianie i oglądanie filmów takie jak YouTube oraz Vimeo), mają zarówno cechy łączące je z programami telewizyjnymi jak i te, które są charakterystyczne jedynie dla twórczości Sieciowej. Zaprezentuję główne trendy na polskim YouTube (wybierając ten serwis kierując się kryteriami popularności) a także zestawie je z zachodnimi wzorcami.

Podjęmę się również scharakteryzowania jednego z najnowszych mediów, wśród audiowizualnych programów internetowych, jakim jest amatorska telewizja internetowa. Jest to stosunkowo nowe, zwłaszcza w Polsce, zjawisko, które dynamicznie się rozwija i zyskuje coraz większą popularność. Oparte na zachodnich wzorcach (takich jak Ustream.tv) serwisy pozwalające użytkownikom na tworzenie własnych kanałów telewizyjnych doczekały się polskich wersji – takich jak Pino.tv. Badanie amatorskiej telewizji internetowej kształtującej się w czasach konwergencji mediów oraz po rewolucji Web 2.0 pozwoli na lepsze zrozumienie intencji autorów tworzących jedynie na potrzeby Sieci.

Wspólnoty I (7 XI 12:30-14:15, B)

15 **Barbara Kulesza-Gulczyńska (UAM), Analizatornie - nowa krytyka, krytykanctwo, rozrywka czy internetowe warsztaty pisarskie?**

Analizatornie to zjawisko, ściśle związane z rozwojem twórczości fanowskiej w Internecie. To rodzaj blogów literackich (czy może raczej krytycznoliterackich), których autorzy wynajdują w sieci opowiadania, wydające się im niewarte publikacji (ze względu na błędy logiczne, gramatyczne, ortograficzne etc.) i, przytaczając ich większe fragmenty, złośliwie lub krytycznie je komentują. Zjawisko analizatorni jest warte zbadania z kilku względów. . Po pierwsze, istotna dla badacza zjawisk związanych z kulturą uczestnictwa może być sama specyficzna forma publikowanych w ramach analizatorni tekstu. Połączenie słowa pisanego (komentarzy utrzymanych w konwencji dialogu osób analizujących) z obrazami, filmami i linkami to rodzaj tworzonego w dużej mierze z już istniejących elementów kolażu. Forma ta jest zdecydowanie innowacyjna, jeśli odniesie się ją do innych tekstów o charakterze krytycznoliterackim, należy więc spróbować udzielić odpowiedzi na pytanie, na ile otwiera ona nowe perspektywy krytyczno-edukacyjne (szczególnym przypadkiem mogą być tu publikowane na niektórych blogach analizy tekstów literackich wydanych drukiem).

Po drugie analizatornie pełnią funkcję „dyscyplinującą” wobec niezwykle rozpowszech-

nionej w Internecie twórczości "amatorów" (głównie typu fan fiction), piętnując najczęściej pojawiające się błędy. Z tej perspektywy analizatorzy mogą być uznani za obrońców tradycyjnie rozumianej literackości w Internecie. W związku z tym warto również przeanalizować metaliterackie rozważania i dyskusje toczące się przy okazji analiz, między innymi w zamieszczanych na blogach komentarzy. Opinie analizatorów i broniących się przed krytyką autorów analizowanych opowiadań, prezentowane przez nich poglądy na istotę literackości, cele i zadania literatury, istotę fikcji i możliwość funkcjonowania "literatury wysokoartystycznej" w Internecie pozwala na odtworzenie prawidłowości i perspektyw rozwoju nie tylko twórczości fanowskiej ale i literatury Internetu w ogóle.

Analizie poddam przede wszystkim teksty z blogów:

<http://przyczajona-logika.blogspot.com/>

oraz

<http://niezatapialna-armada.blogspot.com/>.

16 Tomasz Umerle (UAM), Współpisanie i uczestnictwo, czyli nie tylko o nowych mediach

Na kulturę uczestnictwa czy partycypacji spojrzeć chciałbym jako na pewien naukowy konstrukt, zainspirowany dociekaniem Henry'ego Jenkinsa. Pojawia się on w dyskursach naukowych poszukujących we współczesnym społeczeństwie sposobów dokonania społecznej zmiany (lub – przynajmniej – serii twórczych „odkształceń”) za pośrednictwem demokratycznych i egalitarnych form uczestnictwa w kulturze. Nowe media mają takie formy działalności kulturowej umożliwiać – na przykład dzięki stworzeniu bezprecedensowych możliwości komunikacyjnych. To w szczególności nowe infrastruktury komunikacyjne sprawiać mają, iż przekazy kultury masowej mogą – a nawet, w niektórych przypadkach, muszą – stać się tworzywem twórczej działalności użytkowników nowych mediów.

Nie będzie chyba przesadą postawienie tezy, iż wysiłki osób zainteresowanych demokratycznymi i egalitarnymi formami uczestnictwa w kulturze koncentrują się dziś w znacznej mierze na nowomedialnych formach działalności kulturalnej. W moim referacie chciałbym zastanowić się, co taka „koncentracja uwagi” za sobą niesie oraz czy nie można wymyślić i odnaleźć innej, inaczej zdefiniowanej, przestrzeni badawczej. Mam tutaj na myśli taką definicję, która większą rolę przypisałaby nie tyle dociekaniom mediologicznym, co dociekaniom społeczno-politycznym (to znaczy dotyczącym owych „poszukiwanych” wartości społecznych).

Chciałbym, aby te teoretyczne rozważania posłużyły mi do analizy różnych form amatorskiego literackiego współpisania, rozumianego jako demokratyczna forma aktywności artystycznej. Dobierając zróżnicowane przykłady współpisania, zamierzam zastanowić się nad sposobami konstruowania przestrzeni badawczej w dyskursach zainteresowanych demokratycznymi i egalitarnymi formami uczestnictwa we współczesnej kulturze.

17 **Piotr Sobolczyk (IBL PAN), Recepcja polskiej literatury homotekstualnej pomiędzy gay & lesbian studies a queer studies**

W referacie interesować mnie będą dwa typy dyskursu recepcyjnego, "profesjonalny" - krytycznoliteracki - i "amatorski", czytelniczy, wyrażany jako opinie na forach tematycznych, blogach i w komentarzach internetowych. Moja teza jest taka, że dominujące mechanizmy recepcji w obu tych dyskursach wywodzą się z założeń gay&lesbian studies, nie zaś (chronologicznie późniejszych) queer studies, choć zarówno krytycy, jak i część formułowiczów itp. powołuje się na derywaty słowa queer bądź na samą tę teorię (w teorii). Gay&lesbian optują za polityką reprezentacji, próbując osiągnąć pozycję grupy nacisku sterującej nie tylko procesami recepcji ("jak czytać, aby dostrzec tylko pozytywną reprezentację homoseksualnego bohatera w literaturze"), ale także usiłującą pośrednio wpływać na produkcję literacką ("jak pisarze mają pisać, aby nasza wspólnota kupowała ich książki"). Zbiega się to z tezą krytyków z subdyscypliny "material queer", kwestionujących program polityczny ruchów gay&lesbian m.in. za to, że prowadzi on do wytworzenia grupy konsumenckiej ("unprecedented growth of gay capitalism" - John D'Emilio). Interesująca jest w tym pozycja pisarza, który oscyluje pomiędzy pokusą poczytności (i sprzedawalności, a dostrzega środowisko gotowe wydawać pieniądze na produkty, byle były adresowane "specjalnie dla gejów" i odpowiednio sprofilowane), a mitem o niezależności artysty nieulegającego modom. Moja konkluzja dla praktyk czytania jest następująca: recepcja typu gay&lesbian faworyzuje polityczny aktywizm kosztem filologicznych umiejętności czytania; dlatego o ile recepcja "folk" może ten kształt przybierać, postuluję, by profesjonalne literaturoznawstwo nie poddawało się takiej praktyce czytania instrumentalnego, tylko próbowało łączyć radykalną hermeneutykę jako idiografizm tekstu z idiografizmem ludzkich seksualności w ramach teorii queer.

18 **Katarzyna Lisowska (UWr), Kultura uczestnictwa w prozie podejmującej tematykę homoseksualną - analiza wybranych utworów**

W referacie przeanalizuję sposób, w jaki literatura podejmująca problematykę nieheteronormatywnych tożsamości seksualnych wykorzystuje typowe dla Internetu formy komunikacji (blog, chat, e-mail). Rozważę tę kwestię na przykładzie takich współczesnych polskich tekstów prozatorskich, jak: *Ja*, czyli 66 moich miłości Bartosza Żurawieckiego, *Lubiewo* Michała Witkowskiego, *Lata walk ulicznych* Michała Zygmunta, *Biała Ofelia* Julii Fiedorczuk.

Skoncentruję się na kilku aspektach zagadnienia. Po pierwsze, przeanalizuję wybrane utwory pod względem genologicznym. Zaczerpnięte z dyskursu Internetu formy wypowiedzi

w różny sposób wpływają bowiem na strukturę tekstu prozatorskiego: urozmaicają narrację (Ja, czyli 66 moich miłości, Lubiewo), wprowadzają element dialogiczny (Lata walk ulicznych) lub naśladują formułę powieści epistolarnej (Biała Ofelia, Lata walk ulicznych). Po drugie, utwory zostaną usytuowane w perspektywie feministycznej i queerowej. Interesujące mnie rozwiązania formalne okażą się zarówno sposobem na budowanie intymności (Biała Ofelia), jak i źródłem oporu wobec obowiązujących schematów reprezentacji, a co za tym idzie – punktem wyjścia zaproponowania nowego ujęcia rzeczywistości (Ja, czyli 66 moich miłości, Lubiewo).

Wybrane powieści przenoszą struktury tekstów kultury uczestnictwa na grunt literacki, co sprawia, że mogą być rozpatrywane jako specyficzne i charakterystyczne dla ponowoczesności połączenie różnych obszarów dyskursu. Co więcej, struktury te okazują się przydatnym narzędziem pozwalającym wprowadzić do literatury wątki feministyczne i homoseksualne. Chcąc udowodnić sformułowane wyżej tezy, będę odwoływać się do prac takich badaczy jak: Inga Iwasiów (Rewindykacje: kobieta czytająca dzisiaj), Błażej Warkocki (Homo niewiadomo. Polska proza wobec odmienności), Ewa Chudoba (Literatura i homoseksualność. Zarys problematyki genderowej w kanonicznych tekstach literatury światowej i polskiej)

Sesja panelowa “Digital Humanities in Poland: Perspectives and Challenges” (7 XI 15:15-16:45)

Keynote address: Marko Tadić (University of Zagreb), Research Infrastructures in the Humanities and the role of Language Technologies

Panel discussion:

- prof. Marko Tadić, University of Zagreb / European Science Foundation
- dr Maciej Eder, Uniwersytet Pedagogiczny im KEN w Krakowie
- dr Maciej Piasecki (Politechnika Wrocławska, CLARIN-PL)
- dr Jan Rybicki, Uniwersytet Jagielloński / European Association for Digital Humanities
- Piotr Wciślik, Central-European University, Budapest / Open Society Archives

Moderator: dr Maciej Maryl, IBL PAN

Genologia II (blogi) (7 XI 17:00-18:45, A)

19 Maciej Maryl (IBL PAN), Blogowa powieść w odcinkach – o „pierwodruku” „Cwaniar” Sylwii Chutnik

Sylwia Chutnik w rok po utworzeniu blogu w serwisie iWoman postanowiła, w ramach przerwy wakacyjnej, opublikować na jego łamach powieść w odcinkach, która ukazywała się od końca czerwca do końca sierpnia 2010 z ilustracjami Marty Zabłockiej, jednej ze stałych komentatorek blogu. Cykl Cwaniary był wyraźnie wydzielony z całego blogu, zmieniła się też formuła komentarzy – dotychczas czytelnicy dyskutowali głównie o tematach wpisów Chutnik, a wraz z pojawieniem się tekstów literackich, zamienili się w pilnych obserwatorów i recenzentów dzieła powstającego na ich oczach. W referacie skupię się na porównaniu wydanej w 2012 powieści z odcinkowym pierwowzorem, by następnie rozważyć status blogowej powieści w odcinkach jako gatunku literackiego.

20 Marta Więckiewicz (UWM), Problem negocjowania roli autora i czytelnika na przykładzie blogów

Nie ulega wątpliwości, że w przestrzeni nowych mediów zaciera się wyraźna dawniej granica oddzielająca nadawcę i odbiorcę, autora i czytelnika. Rolą autora jest proponowanie czytelnikowi pewnych możliwości i wchodzenie z nim w interakcje. Odbiorca staje się użytkownikiem czy wręcz współtwórcą treści. Pozostaje zadać pytanie o to, w jaki sposób przebiega negocjowanie wskazanych wyżej ról. Czy autorzy chętnie rezygnują z jednokierunkowego przekazywania treści? W jaki sposób reagują na aktywność czytelników? Czy czytelnicy potrafią wykorzystać nowe możliwości? Jakie są ich reakcje na propozycje autorów? Jakie strategie stosowane są przez autorów i czytelników w procesie negocjowania kształtu tych ról? Problem ten zostanie poddany analizie na przykładzie wybranych blogów. Interakcje pomiędzy blogerami a czytelnikami dzienników internetowych opierają się głównie na komentowaniu i reagowaniu na komentarze. Dla autora dziennika internetowego komentarze stanowią ważny komunikat zwrotny na temat podejmowanych działań, a często także zbiór pomysłów gotowych do wykorzystania w kolejnych notatkach. Dyskusje internautów komentujących blog mogą w znaczący sposób uzupełniać treść wpisów, ale i świadczą o zainteresowaniu internautów danym dziennikiem internetowym. Zwykło się przyjmować, że w świecie nowych mediów cała władza przechodzi w ręce czytelników, którzy stają się współtwórcami, mają istotny wpływ na autorów, znajdują się w centrum ich zainteresowania. Tymczasem, choć o kształcie komunikacji blogowej w pewnej mierze decydują czytelnicy, ostatecznie to blogerzy ustalają dopuszczalne dla nich ramy współdziałania z internautami. Wskazane problemy zostaną omówione w oparciu o analizę materiałów źródłowych, ale i w odwołaniu do ustaleń badawczych takich autorów, jak Jay David Bolter,

Martha Woodmansee, Peter Jaszi, Marilyn C. Mueller, Stanley J. Coen, Jane Gallop i in.

21 Aleksandra Żurek (UW), „Jak wam się podoba?”, czyli o kontakcie pomiędzy nadawcą a odbiorcą na blogach prowadzonych przez dziewczęta w wieku gimnazjalnym

Na potrzeby wystąpienia przeanalizowane zostanie kilka blogów prowadzonych przez dziewczęta w wieku gimnazjalnym. Omówiony zostanie rozwój bloga jako gatunku; nacisk położony zostanie na różnice, jakie można zauważyć pomiędzy blogami dzisiejszych gimnazjalistek, dla których typowe jest dążenie do literackości języka, a blogami jeszcze kilka lat temu uznawanymi przez badaczy za typowe dla dziewcząt w wieku gimnazjalnym. Charakterystyczne było dla nich pismo pokemonowe, polegające przede wszystkim na naprzemiennym i niezależnym od względów składniowych stosowaniu wielkich i małych liter, często z dodatkowym elementem podwajania niektórych samogłosek (pOodruŻ) oraz na częstym stosowaniu zapożyczeń z angielskiego, zapisywanych w sposób spolszczony i podlegających polskiej fleksji (dOo niEgOo tOokiNgOowaŁam, spOotKaŁaM (...) sTraRegOo FriEnDsA).

Głównym celem referatu jest pokazanie sposobu, w jaki autorki omawianych blogów nawiązują kontakt z czytelnikami (czytelniczkami). Przeanalizowane zostaną zarówno elementy fatyczne wypowiedzi zawarte w poszczególnych notkach, jak i dyskusje, które wywiązują się pomiędzy autorką a czytelniczkami. Omówiony zostanie werbalny sposób wyrażania przekazu pozawerbalnego (wyrazy dźwiękonaśladowcze, emotikony), sposób, w jaki nastolatki odnoszą się do znanych sobie wytworów kultury masowej, np. popularnych reklam czy memów internetowych, a także zakres użycia typowych dla pisemnego języka młodzieży skrótów, np. wgl, bd.

Referat będzie stanowił próbę odpowiedzi na kilka następujących pytań: czy gimnazjalistki prowadzące blogi chcą być czytane? W jaki sposób nawiązują kontakt z (potencjalnymi) czytelniczkami? W jakim stopniu odnoszą się do popularnych wytworów kultury masowej? Jaki styl wypowiedzi jest charakterystyczny dla dziewcząt, które opisują swoją codzienność i pragną zaciekać odbiorcę? Kto i dlaczego czyta takie blogi? W jaki sposób czytelniczki reagują na zamieszczane posty?

Wystąpienie ma na celu pokazanie blogów prowadzonych przez dziewczęta w wieku gimnazjalnym jako gatunku charakterystycznego dla kultury uczestnictwa – w tym wypadku w życiu internetowej wspólnoty.

22 Katarzyna Bisaga (UŚ), Kategoria sylwiczności a portale społecznościowe

W swoim referacie chciałabym poruszyć zagadnienie remediacji gatunku sylwy. Według uproszczonej definicji, sylwa to popularna w okresie staropolskim, niejednorodna forma piśmiennicza, obejmująca zróżnicowane formalnie teksty zapisywane "na gorąco" i wyróżniające się różnorodną tematyką. Zagadnienie sylwiczności pojawia się w odniesieniu do literatury ponowoczesnej, nigdy jednak pojęcie sylwy nie wykroczyło poza wiek XX oraz poza samą literaturę w ogóle.

Sylwa w wydaniu staropolskim (w XX wieku następuje renesans sylwy, mniej spektakularny) stanowi ewenement na tle światowej historii piśmiennictwa. Jak wiadomo, nieczęsto rodzimym twórcom dane było dostąpić takiego zaszczytu, zatem nęcącą wydaje się próba wykorzystania sylwy jako kategorii interpretacji i rozbioru święącego triumfy na całym świecie medium, jakim jest Facebook (i inne portale społecznościowe).

Chciałabym spojrzeć na m.in. Facebooka jako sylwę od strony konstrukcyjnej, odwołując się do wyznaczników sylwiczności zaproponowanych przez Ryszarda Nycza oraz badaczy literatury staropolskiej. Wyznaczniki te nie są zbieżne, podobnie jak odmienne są dyskursy wspomnianych badaczy, sądzę jednak, że próba rozpatrywania portalu Facebook poprzez kategorię sylwy stanowi niewyeksplorowany dotąd temat wymuszający poszukiwanie nowych rozwiązań terminologicznych, tworząc pomost pomiędzy staropolszczyzną i XXI wiekiem, z pominięciem wieku XX.

Kolejnym punktem byłoby ustanowienie motywacji użytkowników Facebooka i twórców sylw. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na zjawisko, które miało miejsce w XVII-wiecznej Rzeczypospolitej, mianowicie na odejście od druku na rzecz obiegu rękopiśmiennego. Wydaje się, że owo noszące znamiona egalitaryzmu zdarzenie (mające miejsce tylko w Polsce), stanowiło swego rodzaju zapowiedź nadejścia nowych czasów, gdzie każdy dostąpi łaski tworzenia i autoprezentacji.

Temat wydaje mi się wart poruszenia, ze względu na unikalność sylwy, a jednocześnie jej zaskakujące podobieństwo genetyczne i ontologiczne do funkcjonujących obecnie mediów społecznościowych, w tym zwłaszcza portalu Facebook.

Wspólnoty II (7 XI, 17:00-18:45, B)

23 Michał Koza (UJ), Czy znasz ten mem? Pragmatyka i polityka internetowych mikrowspólnot interpretacyjnych

W swoim wystąpieniu chciałbym zająć się zjawiskiem funkcjonowania w mediach elektronicznych niewielkich społeczności, skupionych wokół internetowych memów. Korzystając z myśli amerykańskich neopragmatystów (głównie Richarda Rorty'ego i Stanleya Fisha),

chciałbym przedstawić te zbiorowości jako (mikro)wspólnoty interpretacyjne, które można także nazwać „wspólnotami memetycznymi”. Ich uczestnicy dzielą nie tyle całościowy światopogląd, co raczej punkt widzenia na mały, bardzo specyficzny obszar kultury, symbolicznie reprezentowany przez mem. Tego rodzaju wspólnoty posiadają własne reguły polityczne – są powoływane, utrzymywane i regulowane za pomocą rozmaitych zabiegów dyskursywnych, z których mam zamiar skupić się głównie na podtrzymywaniu obiegu memów (poprzez ich wytwarzanie i wykorzystywanie w celu budowania własnej wirtualnej tożsamości) oraz kreowaniu nowych hermetycznych idiomów.

Mój referat będzie także uwzględniał charakterystyczne dla tych wspólnot mechanizmy rozpoznawania „obcego”, jako kogoś pozbawionego umiejętności odpowiedniego wypowiedzenia się w kategoriach wytwarzanych i dzielanych przez daną grupę. Bardzo użyteczne do opisu tych zjawisk okazuje się pojęcie „fortunności”, zaproponowane przez Johna L. Austina, łączące pragmatyczną skuteczność z kontekstem społecznym, w przypadku social media niezwykle skomplikowanym. Problemem jest tutaj również kwestia przynależności do grupy, w której uczestniczącym podmiotem jest tożsamość wirtualna, stwarzana na potrzeby danej przestrzeni wymiany informacji, ale mogąca jednocześnie stanowić kapitał kulturowy wykorzystywany w życiu codziennym.

Oczywiście mechanizmy budowania tożsamości na podstawie odniesienia do wybranych obszarów kultury są szerszym i od dawna funkcjonującym zjawiskiem (opisywanym na przykład w ramach tematyki subkultur). Jednak analiza wskazanego przeze mnie fenomenu oraz porównanie go ze zjawiskami wcześniejszymi pozwalają dostrzec, w jaki sposób Internet i inne media elektroniczne przekształcają te stale obecne w kulturze zjawiska dyskursywne, które dzięki mediom elektronicznym nabierają bardziej intensywnego, rozproszonego i specyficznego charakteru.

24 Paweł Lewandowski (UWr), Polandball. Dlaczego memy śmieją się z polskiej historii?

Polska nie jest zapewne zaliczana do głównych graczy międzynarodowych stosunków politycznych ani gospodarczych, a także jej kultura nie jest szczególnie rozpoznawalną. Dlatego napotykanie na popularny w globalnej cyberkulturze mem, którego precedensowym tematem, zakorzenionym następnie w nazwie żyjącego już od dawna swoim życiem schematu była Polska, wskazuje na potencjalnie interesujące dla badaczy kultury zjawisko. W swoim referacie chciałbym przedstawić analizę memów nazywanych Polandball. W wielkim skrócie są to krótkie komiksy przedstawiające losy kulek utożsamianych z państwami, których barwy noszą. Tak jak wiele innych memów, komiksy te prezentują specyficzne poczucie humoru ubrane w dość prymitywną formę. Nie brak im jednak istotnych kulturowo treści, i to takich, które wręcz trudno poddać analizie w innym środowisku.

Poza ogólną charakterystyką zasad funkcjonowania memu, chciałbym bliżej przyjrzeć się tradycji przedstawiania w nim polskiej historii. Polska jest rzeczywiście częstym boha-

terem memów polandball. Jest przy tym bohaterem tragikomicznym. Jej ciągle porażki są tradycyjnym obiektem żartów w tego rodzaju memach. Polska historia jest poddawana wielu uproszczeniom, a jej opowiadanie w memie sprowadza się zazwyczaj do kpienia z polskiej „kulki”.

W referacie zastanowię się, jaką postawę należy obierać wobec polandball spośród dwóch najbardziej naturalnych wobec tego zjawiska impulsów: współ-śmiechu lub oburzenia. W toku analiz rozważę, do czego właściwie odwołuje się wpisany w polandball śmiech: do przeszłości, do historii, do pamięci, czy może jest tylko czystą i bezrefleksyjną rozrywką. Przychylając się do tezy, że polandball funkcjonuje przede wszystkim jako komentarz do polskiej pamięci zbiorowej, dokonam syntezy obecnego w analizowanych memach programu krytyki polskiej pamięci. Dzięki zebraniu takich krytycznych uwag, możliwe stanie się także dostrzeżenie pewnych charakterystycznych cech tej ostatniej.

25 Janusz Bohdziewicz (AP), Filc albo o myśleniu w chmurze – drugi link do hermeneutyki powierzchni.

Celem wystąpienia jest zarysowanie horyzontu rozumienia charakterystycznych dla internetu praktyk komunikacyjnych, rozpoznanego w oparciu o analizę wybranych zapisów „dyskusji” z platformy blogowej Didaskalos.pl. Teoretyczny zamysł tekstu wynika z fenomenologicznych i hermeneutycznych studiów nad rozumieniem i dialogiem oraz inspiracji płynącej z filozofii mediów, szczególnie myśli Nancy’ego, Ulmera i Taylora. Wydaje się, że aktywności użytkowników internetu uwarunkowane są nie tylko innowacjami technologicznymi, ale wyrażają i wprost włączają się w dekonstrukcję fundamentalnych wyznaczników kultury, dotyczących m.in. podmiotowości i statusu myślenia, relacji społecznych, dominującej interpretacji istnienia. Z racji konferencyjnego charakteru wypowiedź ograniczy się do skrótowego i wyrazistego ujęcia wniosków, płynących z obserwacji działań internetowych wybranej grupy blogerów i komentatorów oraz analizy ich śladów. Podstawowy z nich dotyczy pojawienia się nowego sposobu komunikacji, nazywanego tu metaforycznie „chmurą”, oraz nowego rodzaju literatury, określanego w ramach metaforyki „tekstualnej”/włókienniczej filcem. W szerszym planie, proponowany referat przyłącza się do głosów, zapowiadających nadejście nowego, postpiśmiennego stadium kultury, zwanego elektralnością (electracy), zachęcając do podjęcia refleksji nad nią w ramach tzw. hermeneutyki powierzchni. Rozpoznanie to jest szczególnie ważne dla wszystkich uczestników i krytyków neomedialnej komunikacji – czas porzucić nieadekwatne względem sieci kategorie piśmienności i zaangażować się w kon-kreację rzeczywistości rozszerzonej o media w ramach odmienionej orientacji komunikacyjnej.

26 Rafał Ilnicki (UAM), Nawigacja a interpretacja, czyli problem z hipertekstami kultury

Wystąpienie poświęcę różnicy pomiędzy interpretacją tekstów kultury a nawigacją po hipertekstach kultury. Wskażę, że humanistyka staje przed istotną zmianą wywołaną przez technikę. Teksty kultury zamknięte w linearnie uszeregowane całości zostają zastąpione przez "nieskończone" hiperteksty, których nie można interpretować jak skończone całości. Problem polega zatem nie tyle na charakterystyce nowych hipertekstów kultury, a więc tej kultury powstałej w wyniku technicznego zapośredniczenia, lecz na podmiotowej kompetencji, która miałaby polegać na zdolności do interpretowania tego, co nie jest skończoną całością. Z jednej strony nawigowanie polega na zestawianiu ze sobą wielu częściowych sensów, które nie układają się w żadną spójną narrację, z drugiej zaś strony może zostać ono poddane algorytmicznemu zestawianiu w ramach analizy Big Data. W ten sposób hiperteksty kultury zostają nawigowane na wiele sposobów, które to odciążają udział podmiotu w ich interpretacji.

Celem wystąpienia będzie ukazanie przejścia od linearnych tekstów kultury do nieliniarnych hipertekstów kultury wskazując na to jak nawigowanie po tych hipertekstach może pełnić tę funkcję, którą pełniła interpretacja humanistyczna. Podstawą teoretyczną będą ustalenia Friedricha Kittlera, Vilema Flussera oraz Bernarda Stieglera. Pozwolą one na analizę konkretnych hipertekstów kultury uwidaczniając jednocześnie specyfikę przemiany sposób czytania, które wymagają podjęcia refleksji nad nieliniarną interpretacją nawigacji po hipertekstach kultury, które odnosi się nie tylko do doświadczenia czytelniczego, ale także do doświadczenia kulturowego, które odnosi się do elementów tekstowych zawartych w narracjach audiowizualnych.

Czytelnik (8 XI 9:00-10:15)

27 Bogdan Balicki (US), Czytelnik w społeczeństwie medialnym. Rekonesans

Granicą, do której zazwyczaj docierało literaturoznawstwo zainteresowane badaniem procesów i zjawisk związanych z wytworami nowoczesnej kultury symbolicznej, jest społeczeństwo. Tradycyjne uposażenie metodologiczne, w tym spuścizna po egzegezie i hermeneutyce, pozwoliły na wypracowanie zróżnicowanego aparatu poznawczego przydatnego do skrupulatnych analiz tekstu literackiego. Stabilność tego stylu myślowego, jak powiedzieć by można za Ludwikiem Flekiem, gwarantowana była dużą stabilnością tzw. życia literackiego (oraz związanego z nią podziału ról), w którym głównym medium pomiędzy uczestnikami komunikacji był tekst drukowany, produkowany i percypowany w dużych odstępach czasowych, często przez aktorów społecznych, którzy nie mieli ze sobą kontaktu. W

systemie komunikacji, w którym trudno o stabilizację elementów współdzielonej rzeczywistość w sposób bezpośredni, muszą zadziałać - aby mógł się on utrzymać - szczególnie silne mechanizmy zabezpieczające procesy eliminujące kontyngencję komunikacji. Innymi słowy tradycyjne medium komunikacji literackiej wytworzyło szczególnie silną fikcję literackich niezmienników - przeświadczeń o tym, czym jest literatura, czym jest dobra i zła literatura, co oznacza bycie pisarzem, do czego zobowiązany jest czytelnik w indywidualnym, kognitywnym procesie konstrukcji komunikatu literackiego itd. W takiej rzeczywistości komunikacyjnej znikają czytelnicy, bo uczestnictwo wymusza homogenizację ich zachowań, a obserwowane są jedynie oferty medialne - w tym wypadku teksty pisane.

W społeczeństwie nowoczesnym stary, bezpieczny świat literatury i literaturoznawstwa zostaje zakwestionowany przez mnożące się, nieklasyczne formy komunikacji literackiej, aż po zakwestionowanie fundamentalnej granicy między pisarzem a czytelnikiem. Literaturoznawca nie może już nie widzieć społeczeństwa, aktorów, ich motywów i warunków działań. Potrzebuje nowych narzędzi i nowej świadomości siebie - potrzebuje racjonalnej teorii społeczeństwa medialnego, która pozwoli z równą wrażliwością badać materialne wytwory komunikacji literackiej, kognitywne warunki konstruowania znaczeń oraz społeczne reguły funkcjonowania systemów komunikacyjnych, przy coraz silniej dostrzegalnej kontyngencji zjawisk literackich.

Temu zapotrzebowaniu i możliwości jego wypełnienia (m.in. za pomocą narzędzi Empirycznej Nauki o Literaturze) chciałbym przyjrzeć się w swoim referacie.

28 Agnieszka Przybyszewska (UŁ), O niektórych strategiach czytelniczego otwarcia w wybranych przykładach literatury nowomedialnej (rekonesans)

Kluczowe dla mojego wystąpienia będzie przyjrzenie się wybranym przykładom e-literatury oraz obszarom granicznym (nowomedialnym grom z tekstami klasycznymi oraz wierniejszym literze tekstu „klasycznym” adaptacjom/remediacjom) pod kątem poszukiwania strategii komunikacyjnego otwarcia na czytelnika. Skupię się głównie na dwóch rodzajach zabiegów z obszernego spektrum stylistycznych chwytów e-poetyckich, jakie mogą tu zostać zastosowane (celowo pominię problem wyboru czytelnicznej ścieżki, dość dokładnie już omówiony).

Interesować mnie będzie po pierwsze konstrukcja dzieła zakładająca, że realne działanie czytelnika (nierzadko fizyczne, cielesne i odbywające się w realnej przestrzeni) jest warunkiem koniecznym rozpoczęcia i skończenia lektury. Kluczowe jest to szczególnie w przypadku tekstów projektowanych jako ”playable literature” (instalacji zapraszających do gry i wymagających czytania kinetycznego, tekstów o charakterze performatywnym, tekstów-gier). Doświadczenie literackie w tym wypadku wydaje się rodzajem nagrody, lektura przeistacza się w rozgrywkę, zaś czytelnik ma wrażenie stawania się współodpowiedzialnym za ostateczny kształt tekstu lub bycia jego współtwórcą. Głównym punktem odniesienia będą tu

wybrane utwory z cyklu "Concretoons" Ortiza Moreno.

W centrum moich rozważań pozostanie również (pokrewna) strategia polegająca na włączeniu w obręb utworu pewnych czytelnicznych działań czy gestów (zwłaszcza w przypadku urządzeń mobilnych wykorzystujących interfejsy dotykowe), warunkujących dalsze poznanie historii lub w jakimś stopniu wpływających na sam utwór. Skupię się na zabiegach związanych głównie z próbą silniejszego zanurzenia czytelnika w świat przedstawiony, oddania w jego ręce możliwości kreowania elementów tego świata oraz – widocznego również w dalszej lekturze – zmieniania go (np. namalowany przez odbiorcę obraz stanie się obrazem funkcjonującym w dalszej części opowieści). W tym wypadku – poprzez wymuszenie na czytelniku powtórzenia w realnym świecie pewnych działań ze świata literackiego – podkreślana jest rola odbiorcy jako świadka (lub współuczestnika) zdarzeń, co wzmaga mechanizm projekcji-identyfikacji a także jest użyteczne przy remediacji narracji pierwszoosobowych (lub tworzeniu takowych). Za egemplifikacje stawianych tez posłużą mi m.in. fragmenty z prac: "The Heart and the Bottle" Jeffersa, "Loss of Grasp" Bouchardona i Volckaerta, aplikacji "iPoe".

29 Antoni Michnik (MISH UW), Interaktywne teledyski - między videoklipem oraz aplikacją

Wystąpienie będzie dotyczyć nowej formy muzycznych videoklipów, które nastawione są na różnego rodzaju interakcje z odbiorcami. Prace takich twórców jak Chris Milk, czy Vincent Morissot dla wykonawców takich jak The Arcade Fire (szczególnie zachęcający do tego typu eksperymentów wytwórnię Merge), Bjork, czy Bobby Womack poszerzają tradycyjne pojęcie videoklipu, przesuwając je w stronę hybrydowej formy, w której kluczową rolę odgrywa uczestnictwo odbiorców.

Typologia interaktywnych teledysków mogłaby powstać w oparciu o sposoby projektowania interakcji. Przy takim założeniu mamy do czynienia z formami otwartymi, uwzględniającymi zarówno potencjalną bierność, jak i aktywność odbiorcy.

Podczas wystąpienia zostaną omówione eksperymenty z synchronizacją muzyki oraz obrazu z ruchem przez odbiorców myszką oraz synchronizacji obrazu z wykorzystaniem aplikacji obsługujących wprowadzane dane. Będzie mowa o grach-klipach, w których powodzenie gracza podtrzymuje trwanie utworu, lub przejście gry kończy jego odtwarzanie. Pojawią się wreszcie przykłady klipów zakładających zbiorowe działanie użytkowników: wykorzystanie kilku ekranów, lub stworzenie biblioteki przesłanych materiałów wizualnych.

Można mówić o różnych cechach zbliżających interaktywne teledyski w stronę tradycyjnego videoklipu (bezpośredni związek z utworem muzyki popularnej) oraz tradycyjnych interaktywnych programów (np. wykorzystanie zewnętrznych aplikacji).

W tej nowej formie artystycznego działania na przecięciu nowych technologii oraz popkultury tekst pełni szereg ról, począwszy od fundamentalnego oparcia na kodzie technicznej strony funkcjonowania wideo/aplikacji, poprzez kluczowe dla muzyki popularnej

znaczenie tekstu piosenek, kończąc na wykorzystaniu możliwości kształtowania wizualnego przekazu tekstowego przez odbiorców.

Transmedialność (8 XI 10:30-11:45)

30 Dominik Antonik (UJ), Pisanie Szymborskiej. O wspólnym budowaniu literackiego świata

Od dłuższego czasu twórczość Wisławy Szymborskiej wykracza poza ramy tradycyjnie rozumianego, skończonego tekstu. Jeszcze za życia, a po śmierci poetki w szczególności, różne środowiska i instytucje zaangażowały się w tworzenie transmedialnego świata twórczości Szymborskiej. Nazwisko noblistki, stojące za nim emocje, styl, sposób bycia, wizerunek i wszystko co, w świadomości społecznej kojarzone jest z autorką, składają się na szczególnego rodzaju własność intelektualną czy dobro narodowe, jakim jest Szymborskość.

O tożsamości tej kulturowej marki decydują zarówno działania różnych, nie zawsze ze sobą współpracujących, instytucji, jak i wielorakie formy zaangażowania odbiorców. Stawką jest tu kreowanie świata i kulturowego wizerunku Szymborskiej, który pozbawiony jest wyraźnego autorstwa. Proponuję ujęcie całego obszaru, określanego przez twórczość Szymborskiej, jako jednego tekstu kultury uczestnictwa.

Chciałbym się zastanowić, jak działania różnych podmiotów współgrają ze sobą i jak wchodzi ze sobą w konflikty. Interesują mnie efekty ich równoległych interwencji w przestrzeń kultury oraz kwestia ich intencjonalności – czy w sieci przepływów, medialnych transpozycji, wśród zaangażowanych konsumentów, zarówno tych przychylnych dla działań instytucji, jak i takich, którzy nie zgadzają się z zakładaną przez nie wizją rozwoju kulturowego wizerunku Szymborskiej, można zaplanować jakiegokolwiek działania, mające na celu zdefiniowanie tego, jakie wyobrażenie noblistka i jej twórczość zyskują w świadomości społecznej i jak będą aktualizowane?

Interesują mnie obierane przez instytucje strategie wciągania odbiorców w współtworzenie literackiego świata Szymborskiej i poszerzanie jego granic. Konsumenty są zapraszani do wkraczania w przestrzeń życia i twórczości poetki – piszą limeryki, wyklejają kolaże, uczestniczą w spektaklach i wystawach związanych z Szymborską. Czy przestrzeń aktywności odbiorców da się zaprojektować? Jak duże pole manewru pozostawia się konsumentom, czy ich działania da się przewidzieć i czy mogą one stanowić jakieś zagrożenie dla spójności realizowanego przez instytucje projektu?

31 Urszula Pawlicka (UWM), Kody dostępu do galaktyki Internetu - wokół prozy konwergencyjnej “Big Dick. Fikcja dokumentalna” Wojciecha Bruszewskiego

Proza Bruszewskiego zwraca uwagę nie tylko określeniem ”fikcja dokumentalna”, lecz także formą konwergencyjną - w druku zawarte są hasła, które należy wpisać na podanej stronie internetowej, by mieć dostęp do materiałów wizualno-dźwiękowych. Artysta, łącząc druk z Internetem, wprowadza prozę w szereg ważnych zagadnień dotyczących remediacji druku i zmian kulturowych. Po pierwsze, dostrzec można zderzenie dwóch kultur: druku oraz konwergencji - a każda z nich wiąże się z inną percepcją oraz odmienną komunikacją między nadawcą a odbiorcą. Z formy papierowej nieustannie przechodzimy do Internetu, który przedstawiony jest jako ”galaktyka spiralna” - ogromna baza materiałów, z których każdy może czerpać i wytworzyć własny tekst. Po drugie, zastosowanie w materiałach wideo techniki montażu powoduje zacieranie granicy między dokumentem a fikcją - strategia ta z kolei wprowadza wątek remiksowania treści w kulturze nowomediów. Trzecim ważnym motywem są kody dostępu i ich znaczenie w kulturze uczestnictwa - nie bez powodu artysta zawarł 44 hasła, nadając całości wymiar mesjanistyczny. Remediacja druku u Bruszewskiego wiąże się zatem ze zobrazowaniem i jednocześnie krytyką kultury nowomediów.

32 Łukasz Mirocha (UW), Wpływ komputacyjnego charakteru cyfrowych treści wizualnych oraz ekosystemów oprogramowania kreatywnego na estetykę i funkcjonowanie mediów w kulturze

Digitalizacja mediów wizualnych przyniosła ogromne zmiany zarówno w ich warstwie powierzchniowej (estetyka) jak i w modelach ich funkcjonowania w kulturze (sposobach dystrybucji i przetwarzania treści wizualnych). Wraz z technologiami komputacyjnymi pojawiły się również nowe typy mediów – grafika 3D, cyfrowe filmy, czy fotografia.

Jeśli jednak wyjdziemy poza warstwę powierzchniową – esencjalizm ekranu – dostrzeżemy, że w uniwersum cyfrowym typ medium ma drugorzędne znaczenie. Niezależnie od tego, czy operujemy na obrazach, filmach, czy grafice, stosujemy podobne mechanizmy (algorytmy) przetwarzania tychże danych. Właściwość ta widoczna jest na kilku poziomach ontologicznych funkcjonowania cyfrowych treści wizualnych. Graficzny interfejs użytkownika, dzięki zestawom predefiniowanych poleceń (wyślij, kopiuuj, wklej, przenieś, duplikuj etc.), pozwala pracować na dowolnych typach danych. Podobne zjawiska zachodzą na poziomie oprogramowania kreatywnego (wykorzystywanego do produkcji filmów, obrazów, muzyki), tworzącego określone ekosystemy informatyczne. Oferują one swoim użytkownikom zestawy narzędzi (efekty, filtry etc.), aplikowalnych niezależnie of typu medium. Ekosystem Creative Cloud firmy Adobe pozwala na pracę nad tym samym projektem w różnych aplikacjach.

Każda z nich oferuje ogromne możliwości modyfikacji wybranych właściwości pliku, pozwala także na wielokrotne użycie tej samej fotografii/filmu/grafiki oraz ich przekształcenie w ramach projektu. Dzięki takiemu modelowi pracy, mogą powstawać dzieła transmedialne oraz polimedialne, będące efektem pracy wielu twórców.

Referat ma na celu opisanie kluczowych właściwości cyfrowych treści wizualnych, ze szczególnym uwzględnieniem ich komputacyjnego charakteru (estetyka wzorców, programowalność, modularność) oraz ukazanie konsekwencji tychże cech w analizie case-study ekosystemu kreatywnego firmy Adobe.

W referacie wykorzystaną zostaną teorie medioznawcze, estetyczne oraz akademików nurtu humanistyki cyfrowej (digital humanities), takich jak: Lev Manovich, David M. Berry, Bernhard Rieder oraz inni).

Fan Fiction (8 XI 12:00-13:45)

33 Ewa Nowel (UAM), Badanie fan fiction – o ustalaniu interesów i kompromitacji profesjonalizmu

Celem tekstu jest rozpatrzenie możliwości poznania fan fiction jako zjawiska kulturowego. Sięgając do kontekstów, m. in. do żywo dyskutowanej w socjologii kategorii podmiotowego sprawstwa (human agency) i mechanizmu współwytwarzania relacji społecznych przez podmiot opisujący rzeczywistość, autorka formułuje tezę, że głównym problemem badaczy zajmujących się kulturą uczestnictwa jest dążenie do: profesjonalizmu i przejrzystości, które nie mają statusu ponadczasowego, lecz są kategoriami historycznie (indywidualnie) uwarunkowanymi. Zmiana w podejściu do wiedzy i podmiotu wytwarzającego wiedzę, a tym samym np. warunków przyjęcia interpretacji otwiera nowe możliwości opisywania kultury prosumenckiej. Jedną z nich jest, zdaniem autorki, wtórna, konwencjonalna i tymczasowa inkluzja. Metoda polega na intencjonalnym przeszukaniu literatury przedmiotu w celu włączenia fanfiction do rozważań na temat sztuki, znaku, samego tekstu i obiegu artystycznego czy języka. Zgodnie z założeniem wykorzystane w referacie teorie: Waltera Benjamina, Rolanda Barthesa, Jeana Baudrillarda, Pierra Bourdieu, Bruno Latoura i Stanleya Fisha należy traktować nie jako punkty odniesienia (fakty), ale - retorycznie nacechowane, tymczasowo przydatne, uznane za właściwe i potwierdzające dowód argumenty.

34 Agnieszka Oberc (UWr), Od gliniarza do księcia z bajki. Dziwne losy bohatera fan fiction.

Istnieje wiele powodów dla których fani piszą fan fiction. Może być ono sposobem wyrażania własnych poglądów; przerywania dominującego dyskursu po to, aby pokazać istotne

dla autora problemy. Z drugiej strony może być czystą zabawą; grą towarzyską, która pozwala potrzymać więzi w grupie. Wydaje się jednak, że fan fiction powstaje przede wszystkim dlatego, że fani chcą czegoś więcej, niż daje im dzieło oryginalne. Chcą wypełnić luki i niejasności, zrozumieć zachowania postaci i poznać przyczyny przedstawionych zdarzeń. Chcą również nadal czytać (i pisać) teksty osadzone w ulubionej rzeczywistości. Ponieważ jednym z najistotniejszych elementów dzieła oryginalnego są występujący w nim bohaterowie, to właśnie na nich często koncentruje się uwaga fanów.

Niniejsze wystąpienie ma na celu analizę sposobu, w jaki fani przetwarzają oryginalne postaci. Wielu członków fandomu czuje się silnie związana z wykorzystywanymi postaciami, analizując ich zachowania i starając się w swoich tekstach oddać „prawdziwy” obraz bohaterów. Istnieją specjalne gatunki fanfików, które koncentrują się właśnie na postaciach i są wykorzystywane przez fanów by stworzyć jak najpełniejszy obraz opisywanych charakterów. Jak będę starała się pokazać, ów „prawdziwy obraz” nie zawsze przypomina postać znaną z kanonu, mimo deklarowanej przez fana zgodności z dziełem pierwotnym. Fandom wykorzystuje bowiem wiele różnych strategii by wykreować swoich bohaterów. Poprzez użycie określonych gatunków, odnoszenie się do wspólnych interpretacji oraz różnych tekstów kultury, fani często manipulują postaciami. Przyglądając się kreacjom postaci występującym w fanfikach można zauważyć mechanizmy, które sprawiają, że bohaterowie tworzonych przez członków fandomu, choć zapożyczonych od innych twórców, mają również wyrażone, indywidualne cechy, odróżniające ich zarówno od postaci oryginalnych, jak i tych stworzonych przez innych fanów.

35 Aleksandra Szymił (UAM), Slash jako forma pisarstwa i czytelnictwa kobiecego

Fan fiction (w terminologii angielskiej także: ff, fic, w polskiej: fanfik, fik) to amatorskie opowiadania pisane przez fanów, odnoszące się do jakiegoś tekstu kultury (najczęściej dzieła mass mediów). Fanfiki pisane są w celach niekomercyjnych i funkcjonują w zasadzie jedynie w kręgu społeczności fanowskiej (fandomie). Nie aspirują przy tym do wyjścia poza nią. Zważywszy na fakt, że zdecydowaną większość fan fiction piszą kobiety (dla kobiet), co więcej, teksty te podlegają jedynie minimalnej zewnętrznej kontroli, a zarazem są bardzo mocno ustabilizowane i skodyfikowane wewnątrz sfeminizowanej przestrzeni fanowskiej, analiza tych opowiadań może stanowić istotny głos w dyskusji na temat pisarstwa i czytelnictwa kobiecego, a także pokazać specyfikę upłciowienia relacji twórca-konsument-prosument. Dominacja autorek w – częstokroć kanonicznie bardzo męskim – świecie medialnych fandomów powoduje, że gender fanfików i problematyka z tym związana będzie najważniejszym, organizującym całość, kontekstem niniejszego referatu; odniosę się jednak także do teorii queerowych, krytyki feministycznej oraz studiów gejowsko-lesbijkich.

Fanfikcje stanowią swoisty fenomen literacki, zaprzeczają bowiem prawie wszystkiemu, co tradycyjnie kojarzone jest z pojęciem literatury. Pisanie fan fiction to akt ponownego

odczytywania i „kłusowania” na terenie kultury masowej: autorki buntują się przeciwko kanonicznym interpretacjom tekstów. Fan fiction związane jest również z nastawieniem antyinstytucjonalnym – fanki postrzegają tworzenie jako czyn wspólnotowy, a nie w kategoriach własności. Ponadto tworzą one własne rozumienie kanonu – termin „fanon” opisuje utrwalone przekonania dotyczące tekstów kanonicznych, gdzie źródłem tych przekonań są same fanki. Jednym z najbardziej popularnych gatunków fan fiction jest slash, skupiający się na męsko-męskich relacjach homoerotycznych. Wykorzystanie wzorca love story/romansu w opowieści przedstawiającej związek między mężczyznami pozwala czytelniczce cieszyć się tekstem bez identyfikacji z postacią i poczucia winy. Wiele czytelniczek fan fiction postrzega slash także jako możliwość ucieczki od dominującego dyskursu; fanfikcje stają się również sposobem na przepracowywanie problematycznych kwestii. Pisarki-fanki traktują swoje czytelniczki ze współczuciem i zrozumieniem, którego próżno szukać w tradycyjnej literaturze.

36 Anna Perzyńska (IPS), Literackie zabawy w środowiskach fanowskich. Studium przypadku

Rola fana (w znaczeniu miłośnika, a nie fanatyka) jest w „epoce konwergencji” coraz większa. Nie tylko zrzeszają się oni, by walczyć np. o wznowienie emisji serialu, lecz także stają się specjalistami od promocji marki, występując w tej roli nawet lepiej, niż zatrudniani marketingowcy.

Szeroko pojęta fantastyka wyróżnia się znacznie na tle innych nurtów współczesnej kultury popularnej. Zwłaszcza jej podtypy: science fiction i fantasy, zyskały sobie wiernych fanów, którzy nie tylko zapoznają się z kolejnymi fabułami prezentowanymi przez autorów czy reżyserów, lecz także przedłużają swoją obecność w danej rzeczywistości fantastycznej i (lub) sami aktywnie rozwijają ulubione światy. Literacka fikcja fanowska, czyli tzw. fan fiction, jest zarówno przejawem specyficznej recepcji jakiegoś dzieła (filmowego, literackiego itp.), jak również stanowi jego konkretyzację i interpretację. Jako taka, staje się świetnym przykładem współczesnej kultury uczestnictwa, której znakiem rozpoznawczym może być prosument (odbiorca, który staje się jednocześnie twórcą bądź współtwórcą) czy aktywny fan – a obie te nazwy świetnie pasują do każdego fanfikcjonisty.

Niniejsze wystąpienie ma przybliżyć tę formę aktywnego odbioru na przykładzie recepcji uniwersum potterowskiego w środowisku polskich fanów. Po wstępie teoretycznym, potrzebnym do wprowadzenia podstawowej terminologii i osadzenia zjawiska fikcji fanowskiej w odpowiednim kontekście, zamierzam podać kilka przykładów specyficznych „spolszczonych” fanfików potterowskich, i przeanalizować tekst pt.: Pan Severus, czyli Wędrówki po lochach we dwunastu strofach wierszem. Jest to chyba najciekawszy eksperyment fanfikowy, z jakim się spotkałam. Jego autorka zapewnia niezwykle zabawę, zapraszając do zwariowanej podróży przez Hogwart (i nie tylko), przesiąkniętej intertekstualnymi zapożyczeniami, cytatami i parafrazami. Spotkamy tu nie tylko Gryfona – pięknego i młodego – oraz Gry-

fonkę, którzy „Brzegami sieniej jeziora wody // Wędrują w promieniach słonka”; lecz także niespokojnego Malfoya, ponieważ „Tata nie pisze ranki wieczory”. Dowiemy się również, co dokładnie mieści się w podziemiach Szkoły Magii i gdzie mieści się tajemne laboratorium Snape’a. Wbrew humorystycznej wymowie prezentowanego utworu, wydaje mi się, że fan fiction jest istotnym elementem kultury uczestnictwa oraz przykładem współczesnego odbioru literatury i warto poświęcić chwilę, by bliżej przyjrzeć się temu zjawisku.

Wspólnoty III (8 XI 14:45-16:00)

37 Radosław Bomba (UMCS), Piotr Siuda (UKW), Działania prosumpcyjne fanów gry komputerowej Wiedźmin w perspektywie netnografii. Na marginesie projektu „Prosumpcjonizm pop-przemysłów”

Wiedźmin jest emblematycznym tekstem kulturowym, który jako jeden z niewielu wytworów kultury polskiej w pełni adaptuje koncepcję transmedialności. Opowiadanie Andrzeja Sapkowskiego opublikowane w magazynie „Fantastyka” rozwinęło się w 5 tomową sagę, komiks (Parowski, Polch), film, serial (Brodzki) i wreszcie dwie gry komputerowe (CDPRed) o światowym rozgłosie. W swoim wystąpieniu chcielibyśmy się skupić na aktywnych działaniach fanów gry komputerowej Wiedźmin, którzy na wiele sposobów przetwarzają tekst, tworzą własne wytwory medialne, bazujące na oficjalnym materiale, udostępniają je i wspólnie rozwijają dzięki sieciowym narzędziom komunikacyjnym. W ten sposób wpisują się w bogaty ekosystem medialny Wiedźmina i animują go swoimi pomysłami. Ponieważ większość działań fanowskich oraz ich efekty mają charakter sieciowy wykorzystaliśmy metodę netnografii zaproponowaną przez Roberta V. Kozinetsa. Badaniu poddane zostały profile na portalach społecznościowych i fora dyskusyjne zrzeszające fanów gry. Przedstawione analizy są częścią badań przeprowadzonych w ramach grantu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (program Obserwatorium kultury) pt.: „Prosumpcjonizm pop-przemysłów”. Celem projektu jest przebadanie sposobów inicjowania działań prosumpcyjnych przez polskie przedsiębiorstwa wytwarzające produkty popkulturowe

38 Maciej Gajewski (Podkarpacki Urząd Wojewódzki), Hacker i haking w świetle tekstów kultury hakerskiej

Prezentowany tekst jest wynikiem badań autora nad zjawiskiem hakingu i jego rolą we współczesnej kulturze. Oczywistym faktem jest, że kultura hakerska jest przykładem kultury uczestnictwa, w której o pozycji w świecie hakerskim decyduje wkład własny w postaci wykonanych na rzecz grupy prac: napisanych programów, dokonanych włamań,

opisanych mechanizmów i rozwiązań technicznych.

W poniższym artykule chciałbym skupić się na opisie tekstów hakerskich. Rozumiem przez to zarówno strony www, ślady pozostawione na zaatakowanych stronach www, gry hakerskie, dokumenty tekstowe FAQ, funziny i inne podobne materiały.

Najbardziej fascynujące i najbardziej oddające ducha hakingu są gry hakerskie, w których można doświadczyć osobiście sytuacji hakowania, poczuć na czym polega haking, zrozumieć, dlaczego jest to aż tak frapujące dla osób, które poświęcają się temu bez reszty.

Według autora wszystkie dotychczas stosowane opisy zjawiska hakingu są ułomne, gdyż nie pozwalają pokazać istotę zjawiska w całej jego pełni, bez trywializacji.

Wizualizacje (film, komiks, infografika) posługują się uproszczonymi, konwencjonalnymi przedstawieniami. Przedstawienia tekstowe w tekstach popularnych idą w kierunku taniej sensacji, epatowania stereotypem złego hakera, natomiast w tekstach technicznych próby pokazania jak największej liczby szczegółów programistycznych powodują hermetyzację tychże tekstów i nieczytelność dla normalnego odbiorcy, który chciałby wiedzieć, czym jest haking i hakowanie. Autoprezentacje na stronach www, konwentach i forach służą promocji, przyciąganiu nowych adeptów sztuki hakerskiej.

Także prowadzone od pewnego czasu próby stworzenia profilu kryminalistycznego nie pozwalają osiągnąć zamierzonego efektu, czyli stworzenia zespołu cech typowych dla osoby hakera, który można by wykorzystać np. w opracowywaniu polityki bezpieczeństwa.

Zdaniem autora jedyną możliwością pokazania hakingu w sposób zrozumiały dla normalnego odbiorcy – bez zaawansowanej wiedzy technicznej – jest stworzenie gry komputerowej, której scenariusz wzorowany byłby na sytuacji hakowania.

39 Bernadetta Darska (UWM), Zwyczaje blogerów książkowych jako aktywność podtrzymująca ideę wspólnotowości i współuczestnictwa w kulturze.

Wygłoszony referat posłuży pokazaniu zależności między praktykowanymi przez blogerów książkowych zwyczajami (np. zdjęcia tzw. stosików, wyzwania czytelnicze, obchodzenie rocznic, organizowanie konkursów itp.) a kreowaniem wspólnoty, której głos jako głos zwykłych czytelników, jest słyszalny i ma wpływ na promowanie czytelnictwa. Ważne okaże się również zdiagnozowanie zjawiska profesjonalizacji blogów oraz wynikających z tego zmian dotyczących funkcjonowania książki na rynku.

Dystrybucja (8 XI, 16:15-17:30)

40 Michał Olewnik (UW), Self-publishing a jakość tekstów

Rozwój technologii Web 2.0 przyczynił się do powstania nowych inicjatyw wydawniczych. Autorzy, dzięki udostępnionym przez różne portale (między innymi Amazon, Virtualo) narzędziom do publikowania tekstów, nie są uzależnieni od profesjonalnych wydawnictw w tak dużym stopniu jak wcześniej. Proces tworzenia tekstów w formie elektronicznej jest wygodny dla autora – nie ma konieczności ich drukowania ani rozpowszechniania za pośrednictwem stacjonarnych księgarni czy bibliotek. Także czytelnicy mają szansę docenić korzyści z korzystania z e-booków – są dostępne w Internecie 24 godziny na dobę, z reguły kosztują mniej od wersji drukowanych, można je czytać na komputerze lub urządzeniach mobilnych (czytnikach e-booków, smartfonach i tabletach). Model rynku książki, oparty na tradycyjnych wydawnictwach, które troszczą się o cały proces – redakcję, marketing i dystrybucję – ustępuje miejsca komunikacji za pomocą Internetu. W self-publishingu to przede wszystkim autor odpowiada za treść i formę swojego dzieła, dba również o promocję swojej twórczości. Większa swoboda autorów stwarza okazję z jednej strony okazję do wzbogacenia kultury, z drugiej natomiast istnieje niebezpieczeństwo propagowania treści niezgodnych z prawem lub o wątpliwej wartości estetycznej.

Celem referatu jest analiza i przedstawienie warunków, jakie są stawiane w Internecie przed niezależnymi autorami. Badanie zostanie przeprowadzone w dwóch wymiarach – po pierwsze zostanie przeanalizowana infrastruktura oferowana autorom przez portale self-publishingowe, z po drugie analizie poddane zostaną wybrane dzieła, które powstały w ramach self-publishingu. Podjęta zostanie próba odpowiedzi na następujące pytania: Czy self-publishing zrywa z normami wydawniczymi, które obowiązują w tradycyjnym modelu? Czy w związku z „brakiem” wydawnictwa, autorzy korzystają z usług redakcyjnych i korektorskich? Czy można wyróżnić cechy szczególne publikacji self-publishingowych?

Wnioski opracowania powinny stanowić podstawę do dalszych badań kultury self-publishingowej, która odgrywa coraz większą rolę na rynku książki.

41 Katarzyna Trzeciak (UJ), Ewa Wojciechowska (UJ), Czy najbardziej radykalna z cen jest prawdziwie radykalna? O darmowej dystrybucji ebooków na przykładzie wydawnictwa „Pies Łańcuchowy”

Przedmiot referatu stanowi formuła dystrybucji bezpłatnych ebooków w Internecie, przy pomocy niezależnych, autorskich serwisów, przeciwstawiona tradycyjnej praktyce wydawniczej, opartej na pośrednictwie wydawcy i sieci dystrybucji. W horyzoncie tego zjawiska, będącego osobną odmianą self-publishingu, postawione zostaną pytania o znacze-

nie i wymiar darmowej dystrybucji dóbr kultury, a także o pragmatyczne, ekonomiczno-logistyczne warunki, w jakich może się to dokonywać.

Wskazane zagadnienia zostaną ukazane na przykładzie funkcjonowania serwisu "Pies Łańcuchowy". Case study obejmie zarówno literacką zawartość serwisu (oferowane książki), ale także strategie marketingowe, problemy zarządzania oraz projekt ideologiczny, jaki rysuje się za przedsięwzięciem.

Kluczowe zagadnienie, jakie zostanie podjęte, dotyczy formuły komunikacji, relacji między nadawcą (i zarazem dystrybutorem) a odbiorcą, jaka jest w omawianym modelu zakładana i realizowana, oraz o jego ideologiczne uwarunkowania. Korzystając z rozpoznania zarówno A. Negriego i M. Hardta, jak i Ch. Andersona (jako autora "Free") oraz dokonując krótkiego spięcia między dyskursami literaturoznawstwa, krytyki ideologii oraz elementów nauk o zarządzaniu, chcemy stworzyć mapę pojęć, które pozwolą scharakteryzować sytuację komunikacyjną, jaką projektuje oraz realizuje model dystrybucji analizowanego wydawnictwa, zastanawiając się nad jego emancypacyjnym potencjałem.

42 Miłosz Stelmach (UJ), Wszyscy jesteśmy producentami. Crowdfunding, crowdsourcing i kino niezależne

Kultura konsumencka, która szczególnie bujnie kwitnie w Internecie epoki Web 2.0 odcisnęła swoje silne piętno również na przemyśle filmowym. Moźni producenci załamują ręce, narzekając na utratę widzów spowodowaną szerszym się internetowym piractwem, ale niezależni filmowcy dość szybko dostrzegli możliwości, które daje Internet. Wprawdzie filmy finansowane przez potencjalnych widzów powstawały już w latach międzywojennych („Marsylianka” Jeana Renoira z 1938), kiedy nikt nie słyszał o pojęciu crowdfundingu, ale oczywiście skala tego zjawiska nie może się równać z dzisiejszymi projektami, które rozwinęły przede wszystkim dwie wartości dokładniejszego zbadania formuły. Jedną są projekty crowdfundingowe, którymi interesują się nie tylko niezależni filmowcy szukający swobody artystycznej (Charlie Kaufman), ale też komercyjni producenci. Drugą to pokrewny crowdsourcing, którego najbardziej spektakularnym przykładem był film uznanego dokumentalisty Kevina Macdonalda „Life in a Day”, zrealizowany wyłącznie z fragmentów amatorskich nagrań uieszczonych specjalnie w tym celu na portalu YouTube.com. W swoim wystąpieniu chciałbym przyjrzeć się najciekawszym planowanym oraz już zrealizowanym projektom crowdfundingowym oraz crowdsourcingowym pod kątem zmiany systemu produkcji i dystrybucji filmu, ale także strategii autorskich i tworzenia się nowych gatunków oraz trybów opowiadania w kinie niezależnym. Wreszcie nieco miejsca warto poświęcić kontrowersjom, które otaczają liczne z tych dzieł (jak na przykład kolażowy film György Pálfiego „Panie i panowie: ostatnie cięcie”, zrealizowany przy użyciu fragmentów prawie 400 filmów z historii kina), a które często wskazują na punkt ścierania się dwóch paradygmatów w myśleniu o dziele sztuki i sposobie funkcjonowania współczesnej kultury.